

מעולפת ספירים

במשנתו של הבעש"ט הק'

והמצאים ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו".

שלושה דרכים יש על מנת לבטא את ההכרה בבורא העולם, המקבילים לשלוש החלקים שבאדם - שכל, רגש ומעשה²; והם: באמצעות עיסוק בחכמת התורה [שכל; בחי'ד], תפילה [רגש; בחי'ת] וקיום מצוות³ [מעשה; בחי'ת].

הדומיננטית והעיקרית שמבין שלוש אלו היא התפילה המכוונת כנגד המערכת הרגשית, ולכן דווקא היא מתוארת בתורה כעבודת הבורא - "ולעבדו" בכל

"עם זו יצרתה תהלתי יספרו"

תכלית בריאת העולם, כמאמר הרמב"ן הידוע⁴, היא למען יכירו הבריות בבורא יתברך, יודו וישבחו לו בכל לבבם, וימליכו אותו על עצמם, וכלשון קדשו: "וכוננת כל המצות שנאמין בא-להינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוננת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין א-ל עליון חפץ בתחנתים מלבד שידע האדם יודה לא-להיו שבראו, וכוננת רוממות הקול בתפלות וכוננת בתי הכנסיות וזכות תפלת הריבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו וידו ל-ל שבראם

¹ סוף פר' בא.

² כך מובא בספ"ק שם **משמואל** (פר' שגא תע"א) בזה"ל: ומשכן השכל הוא במוח, והנפש (או קרא אותה רוח) משכנה בלב, והגוף או הנפש החיונית משכנה בכבד. והתיקון לגרש את כחות הרע מהמוח ומהלב ומהכבד הוא ע"י מחשבה דיבור ומעשה, והן תורה, תפילה, מצוות מעשיות. **תורה שהיא כמחשבה שבמוח מנקה את השכל שבמוח. תפילה שהיא כדיבור והיא מתיחסת לנפש כמאה"כ** (שפ"א א) ואשפך את נפשי לפני ה', **וכל דיבור מטיח לנפש כמאה"כ** (בבאש"ב ב) ויהי האדם לנפש חי' ומתרגם לרוח ממללא ומשכן הנפש הוא בלב, וע"כ כתיב (איכה ב) צעק לבס אל ה', ע"כ ממערת את חלקי הרע מהנפש שבלב. מצוות מעשיות שהן בגוף מבערות את חלקי הרע שבגוף.

³ וראה מש"כ בספ"ק מאור ושמש (פר' ויצא) וז"ל: וזו היא עיקר עבודת איש הישראלי בעבודתו בתורה ובתפילה והוא המצוות לזכר גם החומריות ולדיע שכל דבר נשמי נמצא דבר רוחני המחיה אותו וצריך להעלות הכל לשרשו אור קדושתו יתברך שמו המהוה והמחיה הכל, על ידי זה יוכל לנשג מציאות אלהותו המחיה את כולם, ושגם אור זה הוא רק כמו מלבש לעולמות שלמעלה וכמו כן עד אין סוף ברוך הוא ויוכל לבוא על ידי זה לרביקות והשגה גדולה. וזה היה תכלית הבריאה שעל ידי המלושים ישיגו אור הנפשי וזה הוא תענוג גדול לו יתברך שמו שבא האדם על סוד זה שיתגלה לו פנימיות העולמות וזה לא יכול להיות רק על ידי הדרכות החיצונים.

וראה מה אדיאת בספ"ק באר מים חיים (פר' לך לך, פרק י"ב) וז"ל: ועל כן קודם כל עשיית המצוות והתעסקות התורה והתפילה צריך קודם לשוב בתשובה שלימה בלב נשבר ונדכה להתחרט על העבר באמת ולקבל עליו מעתה עבודת שמו יתברך בכל עוז, ובהו רוחך את גופו ולבו מהרהורי תאוות הרעות ואחר כך נאה לו לעשות מצוות ה', ועל כן אמר לו הקב"ה תעיד אני להעמיד מבניך שיפתח בתשובה תחילה ואיזה זה השוע

שנאמר (הושע י"ד ב) שובה ישראל עד ה' אלהיך. כי גם הוא לימד דעת את העם בזה שיפתח האדם בתשובה תחילה. **פירוש קודם, ואחר כך יקבל עליו על מלכות שמים בעשיית מצוות ותורה ותפילה וזה שובה ישראל עד ה' אלהיך.**

⁴ וראה בספ"ק יסוד העבודה (חי' פ"ג יז מזהו ה') על מחלוק' הרמב"ם והרמב"ן לגבי מצוות תפילה אם היא דאורייתא או לא, וז"ל: שצונו לעבדו ונכפל כ"פ ואתו תעבודו ולעבדו בכל לבבכם ועבדתם את ה' אלהיכם ולשון הספרי ולעבדו זו תפלה ודעת הרמב"ם ש"ז מ"ע מן התורה אלא מה שהחכמים חדשו בו הוא זה קביעות הזמנים.

והרמב"ם שם חולק עליו ואמר **תפלה מדרבנן** ודברי הספרי אומר שהוא על דרך אסמכתא ונביא לשונו בקיצור ומה שהוא מפרש על אהרת הכוונה, וז"ל (ומשה אני מיטג מלשונ) אלא כל ענין תפלה אינה חובה כלל מן התורה אמנם הוא מן מדות השי"ת שהבטיחנו בתורה ואמר מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' א' בכל קראנו אליו והוה חסד הבורא ית"ש עלינו ששומע ועונה ומה שדרשו בספרי ולעבדו זה תלמוד. ד"א זו תפלה. אסמכתא היא. או לומר שגם התפלה היא בכלל העבודה שנלמדו תורתו ושנתפלל אליו בעת הצרות והתהייה ענינו ולבנו אליו כעני עבדים אם יד אדונייהם, וזה כענין שכתוב והרעותם בחצוצרות ונוכרתם לפני ה' אלהיכם והיא מצוה על עת וכו' לזעוק לפניו בתפלה ובתרועה והוא הענין שביאר שלמה המלך עליו השלום כל תפלה כל תחנה אשר תהי' לכל אדם וגו' אשר ידעון איש נגעי לבבו.

וכן כתב לבסוף ואם אולי מדרשם לעיקר שתפלה מן התורה נאמר בזה שהיא מצוה לעת הצרות שנאמין שהשי"ת שומע תפלה והוא המציל מן הצרות בתפלה ובזעקה וכתב שם וז"ל **ועיקר הכתוב ולעבדו בכל לבבכם ומצוות עשה שהיו כל עבודותיו אלהים יתעלה בכל לבבנו כלומר** בכוונה רצויה שלמה לשמו ובאין הרהור רע על שנעשה מצוות בלא כוונה או על ה"ס' אולי יש בהם תועלת כענין ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וכי שהמצוה היא לאהוב את ה' בכל לב. ושנסתכן באהבתו בנפשינו

לבבכם" - באשר היא שייכת לפן הרגשי המהווה בסיס לתחושת האני של האדם⁶, ומורכבת משלושת הרכיבים: שבח ושירה, בקשת צרכים, והודאה על חלקו, כמובא בחז"ל⁷. כשהחלק העדיף שביניהם - ולכן גם נמנה ראשון - הוא חלק אמירת דברי השבח והשירה⁸, המחזיר יותר

מהשאר את הכרת מציאותו יתברך בתוך עומק ליבו של האדם⁹, וכמאמרו של רבי עקיבא¹⁰ ש"לא ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו אלא בשביל שירה וזמרה שישיראל מזמרים בכל יום, וממליכים אותו בכל יום בארבע ורעות העולם"¹¹.

ובמונינו, וכבר דרשו עוד שם בספרי ר"א ברי"א אומר ולעבדו בכל לבבכם וגו' ומה ת"ל והלא כבר נאמר בכל לבבך וגו' להלן ליחיד כאן לצבור להלן לתלמוד כאן למעשה אמר שנצטוו לעבוד ה' בכל לבבנו בלימוד תורתו ובעשיית מצותיו. וכן שנוי שם עבדוהו בתורתו ועבדוהו במקדשו ר"ל שנעבדוהו במקדשו בקרבנות ובשיר ובהשתחויות מוסיף על עבודת המצות ועבדוהו כדכתיב כבר אחרי ה' תלכו ואת מצותיו תשמרו ואמרו בספרי זו תורת משה. ובקולו תשמעו בקול נביאו, והנה כבר עשית מצות כולן נאמר ולכן דורש ואותו תעבדו בעבודת המקדש ואמרו בפירוש כלל הפסוק עבדוהו בתורתו עבדוהו במקדשו שצוהו תחלה עבדוהו בתורתו כלומר בעשיית המצות מרישי דקרא וצוה עבדוהו במקדשו מן ואותו תעבדו לומר שבוה תהיה כל עבודתו שלמה אליו יתברך עד כאן.

שאדם מניח צרכי עצמו ועושה מצוה מה שצונו האדון ה' נקרא הכל עבודה. וכן משמע ביהושע (כ"ד). ועתה יראו את ה' ועבדו אותו בתמים ובאמת. ואולם להרמב"ם הא דמפרש בספרי ולעבדו בתלמוד ובתפלה משום דשינה כאן ממה שבכל התורה קורא שמירה ועשייה אלא דבא לכוין על צווי תלמוד ותפלה מה שהם מיוחדים ביותר בשם העבודה דריש ליה אבל בפסח הפסוק נ"ל דהרמב"ם ג"כ מודה שהכוונה הוא כדברי הרמב"ן ז"ל.

וביאור דבריו ומה שהצריך משום דהוה קשי' לו להרמב"ם דאם זה אסמכתא א"כ הך קרא למה לי, ואם נדפרש שזהו על צווי לימוד התורה הלא כבר כתיב בפי' והאבת וכו' ודברת בם ואם דנאמר להלן ליחיד וכאן לצבור, הרי העיקר בזה למה לא הזכירו וכאשר כן אח"כ ר"א ברי"א אומר בפירוש כן. ועוד א"כ היינו הך דר"א ברי"א לזה מתרץ הרמב"ם דגם לעבדו במה שאומר לעבדו זה תלמודו יהוה ג"כ אסמכתא והעיקר הכתוב בא לצווי אשר כל המצות יעשה אותם בכוננת הלב ורצונו ע"ד העבד העבד את אדוניו באמנון ובבלב שלם. ואחר כך בא לתרץ מה שחרמב"ם הביא ראה מן ריה"ג שאמר ואותו תעבדוהו בתורתו ואותו תעבדוהו במקדשו. ובמאמר זה אי אפשר לתרץ גם כן שהוא על הכוונה בלב שלם כיון שאל נזכר כלום כאן בכל לבבך. אלא צריך אתה לומר דדרשות גמורות הן, ומפרשו דעבודה נקרא לימוד התורה וכן נקרא תפלה עבודה וכהך ראה דספרי מדניאל ד"ל דריוש אלאה דאנת פלה לי' בתדירו. ועד"ו מתרץ לי' דה"ק עבדוהו בתורתו דהיינו בכל עשיית המצות שבתורה ותכיון בה לעבוד השם יתעלה, ומה שנכפל זאת ל"ק כמו שמצינו באינו מצות אשר כפלה התורה בשביל איה טעמים וכאן דמייירה פסוק מן הנביא שקר שצוה שלא לשמוע אליו ע"כ הזכיר כאן את ה' אלהיך תראו וכו' ומה שהוסיף עוד דעבדוהו במקדשו לכאורה היא ככלל טעם דגם בעיקר הצווי די ע"פ ראשון תעבדוהו בתורתו פי' בקיום מצותיו ודלא כהנביא שקר.

⁵ וראה מה שכתב בזה בספ"ק **תולדות יצחק להר"ק רבי יצחק מנעשניז ז"ל** (פר' בשח) וז"ל: **ויש לבאר על פי מאמר דר"ל** (תענית ב) ולעבדו בכל לבבכם (דברים יא יג), איהו עבודה שבלב זו תפלה. **צריך לדעת למה נקראת התפלה עבודה**, ונראה הטעם מחמת שצריך לכבוש את המחשבה, לכוין עניין התפלה, ולייחד ולחבר הדיבור והמחשבה שיחידו יהיו תמים. כי תפלה הוא השתחבות, ולכן נקראת עבודה. כי בלימוד התורה מחמת שהלימוד הוא דבר חדש, וממילא מצמצומו את המחשבה להבין את הדיבורים, ואין זה עבודה ויגיעה כל כך, מה שאם כן התפלה שהיא מורגלת לנו בכל יום.

⁶ כך איתא בברכות (לד ע"א): **ראשונות** (ג' ברכות ראשונות דשמיטת) - **דומה לעבד שפסדו שבח לפני רבו, אמצעינות** (ד אמצעינות) - **דומה לעבד שמבקש פרס מרבו, אחרונות** (ג' אחרונות) - **דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו.**

⁷ וכמש"כ בספ"ק **תפלת שלמה** (פר' בשח) וז"ל: **וד"ש** (שמות טו א) **אשירה לה' כי גאה גאה. בזה הדבר בעצמו אמר שירה מה שהקב"ה נתנאה ומתרוםם עלי' השירה כי זה חפצו ורצונו שאנחנו בני' ישבחנו ממ"ש הרמב"ן בפ' בא עיקר תכלית כוונת הבריאה שיתקבצו בני' בנתי כנסיות ויאמרו אתה בוראנו ולך נאה להודות על"ו ז"ל** (בתפילת שב"ק) ובמקלות רבבות עמך בני' כו' כי כן כוונת כל היצורים כו'. ובה פרשני שלא הכל יודוך וכו' מוציא חמה ממקומה כו' שאומר לחמה דום כדי לשמוע תהלות בני'.

⁸ כמובא בספ"ק **שומר אמונים** (מאמר השנה פרסית פרק כג) בזה"ל: **ראה אחי אהובי מה גורם שירה והודאה לה'**, כי **שבת דף ל"ב ע"א**) מי שעושים לו נס מנכין לו מזוכיותיו, וקשה הנס שיעשו עם האדם לשתות לו דרכי הטבע, **עם כל זה אם אומר שירה לה' מחולין לו כל עונותיו, ונעשה בריה חדשה כקטן שנולד, וכל זה בשביל גדול השמחה והשעשועון שגורם בזה לחק"ה** על ידי הכנת חסדיו ונסיו ויאמר לפניו שירה.

⁹ אבותיו דרבי עקיבא אית א"ף.

וזה הלשון המובא שם: אמר רבי עקיבא אל"ף ראשי תבות אפתח לשון פה, אמר הקב"ה אפתח פה של כל בשר ודם כדי שיהיו מקלסים לפני כל יום וממליכים אותי בארבע רוחות העולם. **שאלמלא שירה וזמרה שישיראל מזמרים לפני בכל יום, לא בראתי את עולמי. ומינין שלא ברא הקב"ה את עולמו אלא בשביל שאומרים שירה וזמרה, שנאמר הוד והדר לפניו, עוז ותפארת במקדשו.**

¹⁰ בעל החידושי הרי"ם **מגור ז"ע** היה אומר: **"אלמלא חניני ה בקול גניגה, כי אז הייתי יכול למסור לכם שירות חסדוני בכל יום ויום... כי בכל יום נבראת שירה חדשה"**.

אכן מה זה שאומר במקדשו שהוא מצוה פרטית ובאין רמז בכתוב. ומשא"כ להרמב"ם דמפרש תפלה ניחא משום דאמר תעבדוהו ומפרשו כל דבר שהוא חוב עבודה תורה ללמוד מצויו בני אדם לעבדה זו תלמוד תורה כמו שמביאה בספרי לראי' ותפלה מצויו בנידנאל. אבל לדידי דתעבדוהו בתורתו הוא כל המצות שבתורה דכל המצות קרוים עבודה א"כ מה זה שמוסיף ומזכיר עוד במקדשו, ולה מתרץ דמה שהזכיר בקודם בתורתו כלומר שדבר זה כבר צוהו במה שאמר באותו פסוק ואת מצותיו תשמרו ובקולו תשמעו. ומאמר זה והואו תעבדוהו בא להוסיף על עבודת הקרבנות. ואם שה פשיטא בכלל כל המצות היא ע"כ מפרש הרמב"ן שזה כולל השירה והשתחווי' ג"כ ולומר שע"י קיום כל המצות וקיום הקרבנות כי בזה תהיה כל עבודתנו שלמה אליו ית', ע"כ. ומה שיש לדבר בענין מחלקותם אינו כבאן. ולקמן (פ' ט) נבאר בס"ד. ומה שצריך לנו הוא על פירש הרמב"ן בפסח הכתוב בשם כיון מאוד מה שפירש שהורה בא לצוית אותו שיהיה כל כוונתנו שלמה אליו המצות והלימוד עבודה וכוונה רצוי לעבד את ה' בכל לבבנו ובלב שלם. כי מה

השירה באופן כללי מבטאת - כפי לשון המהר"ל¹¹ - את 'תשוקת העלול אל עילתו', כלומר, את תחושת התלות והסביבה הסיבה ביחס למסובב אותה, כשבעבודת השם זה מתבטא בהכרה ברורה מעבר לכל ספק¹² בנוחות האלוקות בכל ובשליטתו הייחודית של הבורא, וכתוצאה מכך - בתחושת התנועה הרגשית לעברו, מה שבעצם ממליך את הבורא על האדם, בבחינת 'מלכות', ולכן נחתמת שירת הים - המקור של כל השירות - דווקא בפסוק "הוי"ה ימולך לעולם ועד"¹³, הכרה שהתעצמה ובנתה אצל כל אחד מבני ישראל מתוך אור האמונה שהלך והאיר בהם במשך כל ההלכה שלפני הבקיעה, בבחינת "ויאר את הלילה"¹⁴.

לכן אנו מוצאים את מושג השירה שייך לספירת ה'מלכות' בכל שלושת הרבדים המזכירים בספר יצירה¹⁵: 'עולם', 'שנה' ו'נפש'. ברובד ה'נפש' שייכת השירה לדוד המלך - שמירתו מלכות - שהיה שר בכיורו שירות ותשבחות, ברובד ה'שנה' שייכת השירה ליום השבת - היום השביעי בשבוע - המקביל לספירת המלכות - הספירה השביעית, ולכן שרים בו זמירות שירות ותשבחות¹⁶, וברובד ה'עולם' שייכת השירה לבית המקדש שהיו הלוויים שרים בו, ולאריך ישראל¹⁷ ישו של ניגון מיוחד משום כך¹⁸, המקבילים אף הם לספירת המלכות.

התכלית האלוקית בברייה היא - אם כן - שכל יושבי תבל

רוח קדים עבה וגר וזהו שהיו ישראל אוכלים ושמיין כי שמחה היא שייכת למי שיש לו חיות בתוך לבבו, אבל באמת חיו נתונים עוד בצרה כי לא היה נקבע האמונה בשלימות עד לפנות בוקר.

¹⁵ פרק ה משנה ז, וכך איתא שם בזה"ל: 'עדים נאמנים שלשה הם, וכל אחד ואחד לבדו עומד, ומעידין על האל כי הוא אחד ואין לו שני, ואלו הן, עולם שנה נפש'.

¹⁶ כמש"כ בספ"ק פרי צדיק (פר מסות אית אית) בזה"ל: 'ולכן דוד המלך ע"ה שהיה מרכבה למדת מלכות אמרו עליו (ברכות ז ע"ב) שריוהו להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות וזה אבא עם אודה י"ה שכן דרך הבא לפני המלך לומר לפני שירות ותשבחות וכן איתא בזה"ל בזה"ל: 'כיון שבא עולמו ברא המלאכים וחיות הקודש השמים וכל צבאם וברא את האדם וכולם מוכנים לשבח ליוצאם ולפארו ועדיין לא היה שבת לפניו עד שנכנס שבת ושקטו כולם ופצחו ורה ושבעה העליונים ותחתונים וכו'. וזה שתקנו בברכת קריאת שמע על שבת ביום השביעי נתעלה וישב על סאט כבודו וכו' פירוש שאז הכירו כבוד מלכותו שזה מדת שבת כאמור ויום השביעי משבח ואומר וכו' לפיכך יפארו ויברכו וכו' וזהו שבת טוב וכו', והיינו שכל הציורים לא אמרו שירה עד שבא יום השבת כדתיב טוב להודות לה' ואז פתחו כולם ואמרו שירה וזהו אמרו שבחין למיעל גו לפתח בדבחן תפוחין שהוא מדת מלכות כנסת ישראל הנקרא שערי צדק על ידי זה אבא עם אודה י"ה'.

¹⁷ וראה מש"כ בספ"ק שפת אמת (לחונת, תרמ"א) זול"ק: 'לכן איתא שאין אומרים הלל על נס שבחין לארץ, כי א"י וביהמ"ק הוא שורש כל המקומות כמ"ש מכנן הארץ זמירות שמענו. שהוא ארץ ישראל. ולכן הנס שנעשה שם הוא מושג כל הארץ. ונפתחו שערי הלל והודאה לכל המקומות. וכמו כן בני ישראל שנעשה להם הנס יוכלין לפתוח שערי הלל והודאה לכל הנפשות. ובדאי בני ישראל ששחר לו הש"ת הם יתד שכל הנפשות תלויין בהם. ולעיתים יתברר זאת לכן כ' הללה את ה' כל גוים כי כי בבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם. פי' ה' אמת שהוא מחי כל חי. והוא בחר בנו. א"כ על ידינו יללנו כולם'.

¹⁸ כמש"כ הרמ"ק רבי ישראל ממוז'ז' ע"א בספרו 'דברי ישראל' בשמו של מוה"ר מברסלב ז"ל בספ"ק ליקוטי מוה"ר"ן (תניינא, תת"ס) בזה"ל: 'דע, כי יעקב אבינו כששלח את בניו עשרת השבטים ליוסף, שלח עמיהם ניגון של ארץ ישראל. וזה סוד, קמו מזמרת הארץ בכליכם וכו'. בחי נתי זמר וניגון, ששלח על ידם ליוסף, וכמו שפירש רש"י מזמרת, לשון זמר וכו'. כי דע, כי כל רועה ורועה יש לו ניגון מיוחד, לפי העשבים ולפי המקום שהוא רועה עמו. כי כל בהמה ובהמה יש לה עשב מיוחד, שהיא צריכה לאוכלו, גם כל רועה תמיד במקום אחד. ולפי העשבים והמקום שרועה שם, כן יש לו ניגון. כי כל עשב ועשב יש לו שירה שאומר, שזה

¹¹ כמש"כ בספרו 'גבורות ה'" (פרק מ"ז): 'ענין השירה, כי העלול אשר נמצא מן העילה משתוקק אל עילתו אשר הוא בא ונמצא ממנו, ולכן משתוקק אל עילתו אשר ברא'.

¹² ראה בספ"ק פרי צדיק (לחג הפסח אית מ"ז) ש"כ זול"ק: 'היינו על ידי מהימנות שלימתא, איתו אמונה (חז"ל א) ואמונה שלימה, היינו כשמברר עד כתר עליון אז נפתח פיהם לומר שירה'.

¹³ כמבואר בספ"ק פרי צדיק (פר תבא איתא ח) זול"ק: 'וכן כסא איתא (שמד" פ כ"ג) נכון כסאך מאז אף על פי שמעולם אתה לא נתיישב כסאך וכו' עד שאמרו בניך וכו' ויהי משל וכו' מלך עומד על הלוח ואגוסטוס וישב וכו' משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך ואז נתיישבה מלכותך וכללך נכון הוי נכון כסאך מאז מאז ישרי. והיינו שתקבלו ישראל עול מלכותו וכמו שאמרו (ויקד"פ ב) הן שהמליכונים תחלה על הים ואמרו ה' ימולך לעולם ועד ואז נעשה מלך יושב על הכסא'.

עוד כתב (פר ראת אית ח): והוא כמו שאמר (בפתח אליהו) דכתיב עליון איהו כתר מלכות כן גם כן מדת מלכות איהו כתר עליון, היינו כיון שיש אומה ישראלית שמכירין כח מלכותו ומקבלין עליהן עול מלכותו יתברך שמו על ידי זה נכרת שמים יתברך כביכול בכתר עליון על דרך שאמרו במדרש (שמד"ר פ"ג) כסאך נכון מאז משל למלך וכו' משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך באז נתיישבה מלכותך וכסאך נכון וכו' והיינו כאשר אמרו ה' ימולך לעולם ועד והכירו כח מלכותו אז נתיישבה מלכותו ונקרא מלך יושב על כסא ונכתר בכתר עליון.

¹⁴ כמש"כ בספ"ק פרי צדיק (לחג הפסח, אית מ"ז) זול"ק: 'והנה בקריעת ים סוף שהגיע זמנם של ישראל לומר שירה מתוך מעמקי לבם, והשם יתברך הביט בתוך לבנתם וראה שעדיין אינם גזרד האמונה בשלימות, ולכן הוצרכו לתשובה שלימה ופרעה הקריב לבם לתשובה, ועל זה נאמר ויאר את הלילה, חזירי שהיה מאיר והולך אור האמונה בתוך לבם בפועל עד לפנות בוקר שנקבע האמונה בלבם באמת, ולזה הוצרך השם יתברך לנהג ברוח קדים עזה כל הלילה, הלוא אם רצה כביכול יתברך שמו שייקבעו המים כמו רגע הפך ים ליבשה, אך היה צריך שיוקבע האמונה בלב ישראל שכל מעשה בראשית תלויים במאמרו ואין שום טבע בעולם זולת הנהגת השם יתברך, כדרך שאמר ר' חנינא בן דוסא (תענית כ"ג ע"ב) מי שאמר לשמן ודילוק אימר לחמוץ ודילוק שהיה ברור לגדג עיניו שאין שום דבר טבע והרגל בעולם רק מה שהשם יתברך משפיע בזה כמו וטבעו בכל עת וזמן, (ונכתבא ממד"כ) וכל זמן שלא היה נקבע בלבם האמונה בשלימות לא זכו עוד לקריעת ים סוף וזהו וינהג ה' רוח קדים עזה כל הלילה כדרך שנאמר ויפח באפיו נשמת רוח חיים ותרגמו אונקלוס לרוח ממללא, והוא נגד בחינת אד' מלכת אהר הרוח רעש וכו' (כמו שאמר רבינו חנ"ו) כל דמה דקא וכו' ובחינה זו היה בעת השירה, ובלילה היה בבחינת רוח וזהו וינהג ה'

ישרו ישבחו ויהללו את הבורא יתברך, כמו שכתוב "הללו את הוי"ה כל גוים שבחורו כל האומים"¹⁹, ולכן בעת קריעת ים סוף, כשבקשו המלאכים לומר שירה לפני הבורא הוא לא הניח להם - "מעשני ידי טובעני בים ואתם אומרים שירה"²⁰, כי בקיעת הים ובעקבותיה טביעת המצרים בתוכו לא השלימה

בחינת פרק שירה. ומשירת העשבים, נעשה ניגון של הרועה. וזה סוד מה שכתבו (בראשית ד טו) ותלד עדה את יבל הוא היה אבי יושב אוהל ומקנה ושם אחיו יובל הוא היה אבי כל תופס כינור ועוגב. כי תיכף כשהיה בעולם רועה מקנה, היה תיכף כלי זמר כנ"ל. ועל כך דוד המלך ע"ה שהיה יודע נגן (שמואל א טו יח), על כך היה רועה. נ"ל גם מצינו באבות העולם כולם, שהיו רועי מקנה. **וזה בחינת (ישעיה כד טו) "מכנף זמירות שמענו, וזמירות זינוגים יוצגים מכנף הארץ, כי על ידי העשבים הגדלים בארץ נעשה ניגון כנ"ל"** ועל ידי שהרועה יודע הניגון, על ידי זה הוא נותן כח בהעשבים, ואזי יש להבהמות לאכול. וזה בחינת (שיר השירים יב) "הנצנים נראו בארץ עת הזמר הגוע, היינו, שהנצנים גדלים בארץ, ע"י הזמר והניגון השייך להם כנ"ל. נמצא, שע"י הזמר והניגון שהרועה יודע, הוא נותן כח בעשבים, ויש מרעה לבהמות גם, הניגון הוא טובה להרועה בעצמו. כי מחמת שהרועה הוא תמיד בין בהמות, היה אפשר שימשיכו ויורידו את הרועה מבחינת רוח האדם לרוח הבהמית, עד שירעה הרועה את עצמו, בבחינת (בראשית יב יב) "ולכו לרעות את צאן אביהם וכו', ופירוש רש"י שהלכו לרעות את עצמן, וע"י הניגון יצולו מהו. כי הניגון הוא התבררות הרוח, שמטברין רוח האדם מן רוח הבהמה, בבחינת (ספרות ג טו) "מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה הירידת היא למטה, כי זהו עיקר הניגון, ללקט ולברר רוח טובה, כמבואר במקום אחר. ועל כן, על ידי הניגון, יצול מרוח הבהמיות. כי תברר רוח האדם מרוח הבהמה, על ידי הניגון כנ"ל.

ושי חילוקים רבים בנגינה, כי יש ניגון שלם, ויש ניגון שהוא בכמה בבות, ויכולים לחלקו לבבות ונגינים. ודע, שהמלך יש לו כל הניגון כולו ושלמיות. אבל השרים, אין להם רק איזה חלק בנגון, כי כל אחד לפי מקומו. ועל כן אמר דניאל לבוכדנצר (דניאל ד) "אנת הוא אילנה וכו' ומוזן לכולא ביה, כי בוכדנצר שהיה מלך, ויש לו כל הניגון, על ידו נמשך כל המזון, כי המזון נמשך על ידי הניגון כנ"ל.

ועל כן יעקב אמר, אף שלא היה יודע דא שהוא יוסף, רק כפי מה שסיפרו לו השבטים ההגותיים של יוסף, שלח לו ניגון השייך לשר כמותו, כפי מה ששמע מבניו דרכיו והנהגותיו, כי יעקב רצה לפעול אצלו ע"י הניגון, מה שהיה צריך, ע"כ שלח לו אותו הניגון של ארץ ישראל. וזהו שאמר לבניו 'קחו מזמרת הארץ בכליכם'. היינו שיקחו בחינת הניגון הנ"ל, שהוא בחינת זמרת הארץ כנ"ל, בכלים שלהם. והורידו לאיש מנחה מעט צרי מעט דבש נכמת ורול טבנים ושקדים, הם בחינת משקולות ומדות הניגון, כי הניגון נעשה מגידולי הארץ כנ"ל.

עד כאן לשון מוה"ר ז"ל. והוספתי ע"ז הר"ק **ממודאזי** ז"ע ששלח לו ניגון של שבת. ולענייניו יש לומר 'קחו מזמרת הארץ' ששלח לו זמר של שבת, ושבת הוא שהכל מזמרים עליו כשבא לעולם, כנודע, בא שבת בא מנוחה וברכו וקדשו, זהו שפירש רש"י: "שהכל מזמרים עליו כשבא לעולם, היינו ששלח לו מזמור שיר ליום השבת כמאמר, והיינו כמו שאמר אה"ז "ל כל בשר המגיד הקדוש זצוק"ל, שהזמירות של שבת הם הגדפין של סעודת שבת להעלותה למעלה. ע"כ.

¹⁹ אלא שזה נעשה ע"י ישראל, וכמ"כ בספר"ק אמרי אמת (פר וירא) וז"ל: "כתיב הניגון בניו שרה היינו שהכח הזה נמשך וגם האומות היו מרגישות את האוק, זהו דכתיב הללו את ה' כל גוים שבחורו כל האומים כי גבר עלינו חסדו.

עדיו את תכלית הבריאה - שאף המצרים יכירו באלוקותו יתברך"²¹.

אמנם למרות זאת, עם ישראל הוא העם שהוקצה למטרה נעלית זו, וכמו שנאמר²² "עם זו יצירת תהלתו

²⁰ סנהדרין לו ע"ב.
²¹ כך כתב בספר"ק תפארת שלמה (פר תולדות) וז"ל: "עד שוב אף אחיך ממך. פי שגם עשו יבא לתשובה נכונה כמ"ש (ישעיה ג ב) יכירו וידעו כל יושבי תבל וכו' ונהרו אליו כל הגוים. (תהלים פו ט) כל הגוים אשר עשית יבואו וישתחוו לפניך. וז"ש רבקה למה אשכל גם שניכם ביום אחד. כמ"ש (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. ואז יתפר אל כל העמים שפה ברוחה יחד כו' וזה יהיה לע"ל כמ"ש (תהלים קיז א) הללו את ה' כל גוים וגו' כי גבר עלינו חסדו. ואז יהיה נשלם כוונת הבריאה. אבל בקריעת ים סוף כשקש המלאכים לומר שירה אמר הקב"ה מעשני ידי טובעים בים ואתם מבקשים לומר שירה פי' כי המצרים עמדו במרדם ולא זכו בחייהם לתשובה לדעת אחדות הבורא ולא נשלם בהם כוונת הבריאה לכן אין מקום לומר שירה. אך לעתיד כתיב הללו את ה' כל גוים וגו' ואמת ה' לעולם הללויה". וז"ש בפר' (בראשית לב ח) ויירא יעקב ויצר לו. כאשר שלח יעקב מלאכים אל עשו אחיו כדי להחזירו למוטב וכאשר ראה כי עורונו עומד במרדו ולא חזר בתשובה ויצר לו כי עודנו. לא נגמר תכלית כוונת הבריאה שישב אף אחיך ממך כנ"ל.

²² וראה מש"כ ע"ז בספר"ק מגיד דבריו ליעקב (אות קסג) בהז"ל: הנה היוצא מכל הנ"ל שהמשפיע נקי' והמקבל נקי' זו, שהוא ב' רישון כנ"ל, שהם אבן ויראה, והתגשע ע"ז שבח' מורה על הקשר אמיתי וזקק, שהמקבל מתקשר אל' ומתדבק אל המשפיע העליון. וכשתחבר אות ר"י נעשה מספרים אחד, כי נעשה אחדות גמור ונעשה אות ח' שהוא מורה על כמה עליונה של כלל השפע באה ממנו כנודע, וזהו שאמר עם ז"ו יצרתי לי, כי ידוע כאשר ישראל עושים רצונו של מקום גורמים שפע בכל העולמות העליונים לכן אמר עם זו יצרתי שהוא לשון קישור, ויחברו אות ר' עם אות ז' ונעשים א'. וז"ש לי, שמקשרים אות ז' עם ז' שהוא משפיע ונעשה ח', ובאה אלה השפע הגדול מהמכה כנ"ל. והוא שהו תהלת יספורי, כי ידוע שהדרגה תתא נקרא תהלה, ולכן אמר תהלת יספורי, ר"ל יאירו ויחברו בה כל האורות העליונים שממנה ולמטה, כל אורות הספירה והשפעתם כנ"ל.

וראה עוד בספר"ק ישמע משה (פר וירא דין ג ע"ב) שכתב וז"ל: בהפטרה (ישעיה מג כג מא) עם זו יצרתי לי תהלת יספורי. נ"ל על דרך רמז, על פי מ"ש בספר שפת אמת (בריש פ טיח) שבח פלח ורמון, ועל הפסוק (שמואל א טו ט) כי האדם יראה לעינים וגו', שהאדם נברא כלו רוחני חי ומשכילים כמו הלב, וכן היה כל פריץ בכחיהו זו עצו ופריו שיה, וכאשר וילך אחר עיניו לאכלו מ"ש שפעת, נתגשמו אבריו ולא נשאר בחינת לב רק הלב לבדו. וזה שאמר כי האדם הראשון יראה לעינים, שהלך אחר עיניו, לכן והאלקים יראה ללב וללא נשאר אבריים, ומאז נלקח הנפש והאילנות. אך לעתיד יתקון הכל וכח השכלי יתפשט בכל האבריים, ועתידה הארץ שתוציא גלוגאקות (שבת ל ע"ב), ובהו הוא מפרש הפסוק (תהלים קד כט) תוסף רוחם וגו', עיני שם. וגם הפסוק (שם תהלים קמג א) הופא לשבוי לב, ר"ל שיתרפא בחינת לב שנשבר מכל האבריים להחזיר אותה, אז ומחשב לעצבותם מה שאמר בצעבון תאכלנה (בראשית ג ז), כי אז יהיה ה"ט מלאכות בטלים, וכמו שכתב הש"ה שיה היה בקשת יעקב ונתן לו לחם לאכול (שם בראשית טו כ), ר"ל תיכף שיתן לו, יהיה לאכול, ועיין שם עוד מ"ש אהא דכתיב (שמות טו טו) מן הוא, ולא קדאוה מוון, כי מבואר בגמרא שבת דיש י"ג מלאכות בפת, וזה הטעם שנקרא מוון, כי צריך להיות מלאכות

יספרו", וכפי שכותב הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשובי זי"ע²³ על פי דבריו של רבי יוסף גיקטליא בספרו "סוד החשמל" כי הכוח של שבעים שרי האומות בא ממך שהם אוזניים שירה לפני הבורא ומכיוון שמלכותו, כי אחרת אין להם שום חיות, שהרי בתוך כל בריאה קיימת הכרה עמוקה במציאותו של בורא לעולם אף אם אינה מודעת לכך, אלא שאצל כל אחד זה

כמנין ז"ל, אז יהיה מן ומוכן, ובהצטרף האותיות נקרא מוון. אבל המן היה יורד מוכן מבלי מלאכה, על כן נקרא מן, עד כאן דבריו ושי"י. והנה לזה יזכו עם שכל הי"ג מלאכות שהם הכהנה להננת מוון ויתבטלו מהם, כאמרו עתידה שרי ישראל דוקא. והכונה כפי שיהיה פניו רק לעבודתו ית"ש להללו ולשבח. וזה שאמר הכתוב ע"י ר"ל עם זה גדול כל כך, עד שזו, ר"ל ה"ג מלאכות שהם הכרה לכל מין אנושי, יצרתם קשרתם בכשר של קיימת שלא יהיה עוד לי לשמי, למען תהייתי יסמך ככ"ל.

23 ואלו דברי קדשו (קדושה שניה, פורים): ולכן אמרו חכמינו ז"ל פתחיה זה מרדכי, שהיה יודע בשבעים לשון. ומה שאמרו חכמינו ז"ל שהיה פותח בדברים, נראה פירושו שפתחתו וראשיתו ויניקתן של השרים על ידי שירה שלהם של השרים כמבואר בכמה מקומות לכן גדול כח האומר פרק שירה. והנה מרדכי הצדיק אמר מרדכי של השרים ועל ידי כך פתח הוא השער של שרים וכפו השרים את האומות ואת אחרושו לעשות כרצונו מרדכי. וזהו פתחיה זה מרדכי שהיה פותח בדברים, כלומר שפתח השער של השרים בדברים שלו מה שאמר מרדכי הדבורים והשרים של השרים, כי כל השרים של המלאכים למעלה בדבור ועיין בסוד החשמל לר"י גיקטליא והיה מרדכי פותח השערים שלהם בדברים שהיה מגיד הדבורים של שירים על שרים. וזהו פתחיה זה מרדכי, שהיה פותח בדברים, ועל ידי זה ידע בשבעים לשון ככ"ל.

24 ועד"מ ש"כ בספיקה ז"ע קודש (פר משפטים) בזיה"ל וכן על דרך זה מה שדרשו חכמינו ז"ל מי שאמר לעולמו די הוא ככ"ל, כי הנה יש להבין למה אמר באמת לעולמו די, הלא טוב עין הוא יבורך לעולמי עולמי, ולמה לא יתפסס עולמו עד בלי דירק שגורה חכמתו ית"ש שכל מה שישתלשל ויתפשט מסיבה לסיבה ומועילה לעלול עד שיבוא לעולם הזה הגשמי לדומם צומח אי מדבר, וכל זה שיהיו מרגישים אימת הבורא ית"ש ולספר שבחיו, כמו שאנו רואים שכל נברא אומר שירה, ויש תועלת בבריאותו שהכל ברא לכבודו, וכאשר ראה חכמתו ית"ש שאם ישתלשל יתו, יתגשם ויתגלם ויתעבה מהלרשה היותו א"כ מה תועלת יש בבריאותו, כי עיקר טובת הבריאה במה שיוודעין מלאהותו לא אחד לפי מדינתו ובחינתו, לזה אמר די, וזה שדרשו ז"ל מי שאמר לעולמו די, בכדי שיהיה תועלת לכל נברא ומה שאינו תלועלת לא ברא, הוא יאמר לצריתו די שלא יבטלו אותו מעבודתו ית"ש, כי בהגם על דים ביטול מעבודתו לא יצא לנו תועלת לנפשינו, כנ"ל שנאמר ברית ביסורין.

25 וכמוכא בספיקה קדושת לוי (קדושה שניה, פורים) ז"ל: ודע שכל שר ושר של אומות צריך לעבוד את אלהינו הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים וכל אחד צריך להגיד שירה שלו כפי בחינתו, כי גם השר של עשו שנאבק עם יעקב היה צריך להגיד שירה וכל אחד מגיד שירה כפי בחינתו אם אהבה אם ביראה אם כנצחון וכפי בחינתו שעובד את אלהינו ומגיד שירה כמה יונק וכמה משפיע לאומות וככה דמות האותיות של האומות ולשון של האומות.

26 כך לשון השיר של רבי אברהם אבן עזרא (דיקאן, כתבא. א. עמ' 86): "הישמעאלים - שיריהם באהבים... והאדומים - במלחמות ונקמות, והיוונים - בחכמות וממדות, והרוחיים - במשלים וחידות, והישראלים - בשירים ובתשבחות לה צבאות".

ונשא אופי שונה²⁴, אצל אחד זה מתבטא ברגש של אהבה ומשיכה, אצל אחר ברגש של יראה והתפעלות, וכן הלאה²⁵, ובשל אי הכרתם באופן מודע בבורא העולם, לכן זה מתבטא בכל אומה בשירי לאומי שונה המגלם את המזם הייחודי להם²⁶, שלפי כמה מאדמו"רי החסידות²⁷ עלינו להעלות את השירים הללו לקדושה²⁸, על ידי הענקת תכנים רוחניים לאותם

27 וכך היה מעשה (ראה בספר צבדות אר"י עמוד 43), שפעם אחת בהיות הרה"ק רבי לייב שרה"ם ז"ע בעומק מדינת רוסיה הרגיש שבעירה אחת 'סריינט' אשר באונגריא יש נשמה גבוהה מאד שכדי לספל בה כדי להביאה למדינה הראויה לה לפי שרשה ומעלתה. הדבר היה שבבת קודש, ומיד במוצאי שבת צויה לבעל עגלה שלו לרתום הסוסים לנסיעה רחוקה, וידע כבר המשרת שאם הרבי אומר לנסיעה רחוקה ודאי יסעו בקפיצת הדרך, ואמנם כן היה. כשישב בעגלה היה המשרת נוהג בסוסים עד תחום מחוץ לעיר, שם נטל הרה"ק את המושכות בידו. המשרת כמו נרדם והנסיעה נראתה לו כאדם שרואה בחלום מראות שונות, עיירת וכפרים עפים, עד שבאו הסוסים קרוב למחוז חפצו, אז העיר את הבעל עגלה ומסר לו לחזרה את המושכות ונסעו הלאה כאילו לא היה דבר.

בבוקר באו להעיר סריינט, אחרי התפילה הלך הרה"ק לטייל בחורשה שמחוץ לעיר וראה שם נער בן שמונה שנים לבוש קרעיים וערום למחצה, רועה עדר של אוזים. הנער הזה היה בעל הנשמה שהרגיש בה הרה"ק. החיל הרבי לשוחח עמו. סיפר לו הנער שהוא בן אלמנה עניה שממור כך וכן. תיפק הלך הרה"ק תיפק אל אמו האלמנה, וביקש ממנה שתמסור לו את בנה למשרת, והוא יגדלהו לסוחר גהון, גם נתן לה סכום מסוים לפרנס עצמה. הסכימה האלמנה העניה. ולקח את הנער עמו העירה ונסע שוב בקפיצת הדרך עמו לניקלשבורג. אל הרה"ק הרבי שמעלקא ז"ע. כבואם אמר להרבי רבי שמעלקא: הנה הבאתי לכבוד תורתו נשמה גבוהה וקדושה מהיכל שצירה והזמרה, היא היא נתונה ברשות כבוד תורתו ויעשה ממנה מה שחיא צריכה להיות.

נתגדל רועה קטן זה בביתו של הרבי רבי שמעלקא, וכל הניגונים ושירי הרועים שידע היה מננים אל הקדושה. אמרו: כי כל הניגונים שבעולם הקדושה הם באים מהיכל הנגינה, בעוד שהטומאה אינה יודעת ניגונים, שבכלל אינה יודעת שום שמחה, שהיא מקור העצבות, אך על ידי חטאו של אדם הראשון נכלו ניצוצין לרשות הקליפה. ועבודת הצדיק היא להעלות אותן הניצוצין הנודדיין של הנגינה, ולא הנגינה כלבד אך גם כל שירי רועים היה מחזיר לתוך הקדושה. למשל, ידע השיר: יעיר יער מה גדול את, שושנה שושנה מה רחוקה את. אלו היה היער קטן, היתה שושנה קרובה אז, אלו הוציאני מן היער, היינו שנינו יחד אז. אותו השיר באותו הניגון היה מזמר בשלוש זה: גלות גלות מה גדולה את, שכניה שכניה מה רחוקה את. אלו היתה הגלות קטנה, היתה השכינה קרובה אז. אלו הוציאנו מן הגלות היינו שנינו יחד אז. הנער הרועה הזה, נעים זמירות ישראל, הוא הרב הקדוש רבי יצחק אייזיק טויב ז"ע, שנודע שמו בשם הרבי מקאליב.

כששמע הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ז"ע בפעם הראשונה שירה זו עם ניגונה המתוק, אמר: שבעה שרוב מקאליב מזמר ניגון זה אזי נעשה רעש בעולמות העליונים ומתעורר מקור הרחמים, וכיתין כיתין של מלאכי רחמים באים לקבל פניו של ר' לייב שרה"ם הביחלו שבמרום, והם משתחים אותו ואומרים ברוך שנתן לנו את הנפש היקרה הזאת.

28 הרה"ק ר' נחמן מברסלב ז"ע כתב בעניין כי "כישש ח"ו איזו גזירה וצרה לישראל מאזיא ערכם, אזי טוב לגנן הניגון של אותה העכ"ם שמיצר להם ח"י".

השירה בחסידות

הקיים כבר בתוך האדם שאינו זקוק לרכשו מבחוץ אלא רק להאזין ולהקשיב לו, וכך להיחשף אליו ולהותרו.

לפי החסידות, השירה היא ביטוי חיצוני של הצלילים הפנימיים של הנשמה הנעה באופן של 'רצוא ושוב'³⁰, השירה היא הצורה בה האדם נתן לנשמתו, לאישיותו, לתכונותיו ולשאיפותיו, להתבטא, ולפרוץ כלפי חוץ³¹. ככל שרגשי האדם מחוברים יותר לנשמתו - לאיני הפנימי שלו

בתורת החסידות - כידוע - תופסת השירה מקום די משמעותי, ובעוד שבתנ"ך ואצל רבותינו הראשונים נתפסת השירה ככלי וכאמצעי להשגת המושכלות המופשטות³² או הנבואה³³, להיותה הגשמי הדק ביותר³² - כלשון הרמב"ם³³, הרי שגישת החסידות רואה בשירה מושג

לא נברא בעולם כי אם לתועלת עבודת הבורא, שאיש זדיק ישמח עמו, וגורם שמחה להבורא ברוך הוא, וגם להשמחה בעצמו, לא כן אם האדם משמח את עצמו לשמח והוללות, לעדן את בשרו, הבטח הזה בחושך הולך ואין נוגה לו, וגם להשמחה שי צער גדול, שכל חפצה ורצונה לשמח אלהים ואנשים, ולא שהאנשים ישמחו את עצמם.

³² כך מובא בספר 'יסוד עולם לרבי אלחנן בן אברהם אסקיה: כשהנפש משתוקקת להתבודד ולהתענג בעדוני השכל, לולי שהטבע עומד לפני כפתוי משקיות היתה מתפרדת מהגוף, ולענין זה היה הכינוי מכה לפני המזבח בעת הקרבת הקרבן, ובהיכנס הכהן לפני לפני ש הוא ההתבודדות, היה המעיל משמיע קול בל"ב פעמונים דכתי' (שמות כח טו) ונשמע קולו בבאו אל הקדש ולא ימות. וזה נודע למדברים בחכמת המוסיקא שהמוסיקא היא בין הרוניים והגשמיים שממשיכה השכל בעת הכלאו וכדתי' (מלכים ב ג טו) קחו לי מנגן וכתי' (תהלים נ ט) עורה הנבל וכנור כאשר תמשך הטבע על השכל ר"ל להניח השכל והשתעשע בגרמים הטבעיים.

³³ בספרו תורת האדם (אות קכד שער הגמול): ופירוש הענין הזה כי ענין הכנור וכלי הזמר במקדש רמזו להשגת המחשבה שהיא תנולת ברוח, ואין בגשמיות דק כמוסיקא, כענין שאמרו קול דובר ורוח וזהו רוח הקדש, והנה בעולם הזה ישיגו החכמים ברוח הקדש שבע ספירות וידבק אורן במשכן ובמקדש, ונרמזות בשבע הברות של מנורה וקצתת הקרבנות, גם בלעם אמר את שבעת המזבחות ערכתי הזכיר אותן בה"א הידיעה, לפיכך נרמזו בכנור שבע כלי הקול בעוה"ז, ולימות המשיח תושג ספירה שמינית וירמזו אותה, ולעולם הבא תהיה ההשגה שלימה לעשר ספירות וירמזו אותן, וזה ענין מופלא ונכבד ומכל פנים נלמד בפי' שהוא עולם שיש בו גוף ומקדש וכלי, ואינו עולם הנשמות שכל אדם בו בחלק הראוי לו אחרי מיתתו מיד.

³⁴ כמבואר בספרה"ק תניא (תלך ראשון, פרק ו בזה"ל: ועבודת הלוים היתה להרים קול רנה ותודה בשירה זמרה בניגון ונעימה בבחי' רצוא ושוב שהיא בחי' אהבה עזה זו שכלהבת היוצא מן הבזק כדאייתא בגמ' (פ"ב דמגינה) ואי אפשר לבאר ענין זה היטב במכתב רק כל איש נלכב ונבון המשכיל על דבר ומציק לקשר דעתו ותבונתו בה' ימצא טוב ואור הגנוז בנפשו המשכלת כל חד לפום שיעורא דיליה.

³⁵ וכעש שהענין הר"ק רבי שאול ליידיה אלעזר ממוז'ץ ז"ע בספרו 'ישא ברכה' (נפש שש) על אביו הר"ק רבי ישראל ממוז'ץ ז"ע: ואמרו' צוק'ל: בזמן שישב בעיר מוז'ץ, היה נוהג לנסוע כל יום לטויל מחוץ לעיר, לשם נופש ואויר צה. פעם אחת בנסוע דרך שדה מרעה שמע לשירת הרועה, ונכשר גמב צוה להמשיך בנסייעה. ואמר למלוויו, בודאי תתפלאו על עצירת העגלה לשם האזנת שירת הרועה, אבל דעו לכם רבותי, כי כל המזמר כאלו מתוודה הוא, שירתו של אדם היא וידוי, כי על הלחץ, שטמנניע על הכינור בעת חותים, וירדה הוא להכנור, כי מה תועלת בשמחתם שנתעוררים מקול הכינור, וכל עצמה של הששון ושמה,

המנהג הזה היה נהוג כבר בימי האריז"ל, ורבי ישראל נגארה יסד כמעט את כל שיריו על לחנים וניגונים זרים, וכפי שהוא עצמו כותב כי הסיבה לכך היא מנחת יודי' דזרי שקר ודובקים שירי עגבים יסכר ושירי אהבם לא יעלה על לבם... בראותם השירים, כי חזקה על כל איש לא שביק היתרא ואכיל איסורא', ויש פירוט מזרחי מחלב שכותב כי "בכל ניגון חדש שיצא מגוים צריך לידס לו דברים מפי סופרים ומפי ספרים דברי קדושה, כדי להמשיך הניצוץ מסטרא אחרא לסטרא דקדושה", אולם יש לעיין שיש שלא סברו כך, ובהחלט חלקו על זאת.

²⁹ ראה בליקוטי תפילות (תלך ראשון, תפילה קלח): שמרנו והצילנו שלא נהיה נמשכים כלל אחרי נגונים של לילה ועצבות שזמורין הרשעים רב העתים, שדרך העולם להמשך אחריהן מאד רחם עלינו ושמרנו והצילנו מהם, כי אהר יודע כמה וכמה קלקולים ופגמים הם גורמים על ידי הנגונים הללו, וכמה הם מזיקים לישראל הכשורים רחמנא לצלן רחם עלינו בכח וזכות הצדיקים האמתים, והיה בעדושי שמרנו בכל עת שזנכה להנצל מהם זכנו לשמח בפשונו תמיד בקדושה ובטהרה בנגונים וזמירות של שמחה המשמישים את הלב אליך ולתבודתך ולתורתך ולצדיקתך באמת וזמירונו בכח הצדיקים האמתים שנזכה להעלות כל אלו הנגונים של הרשעים על ידי קדשת שבת, שתתן לנו כל הלהלות ולהפכם לשמחה כשנזמר אותם בשבת קדש וזכות השבת קדש יגן עלינו שלא יהיה להם שום כל להמשיך עצבות ויגון ואנחה חס ושלום, רק אדרבא נזכה לברם ולהעלותם ולהפכם מגיון ואנחה לששון ולשמחה.

³⁰ כ"כ הרשב"א ב"ב"ב (דף ע"ד ע"ב) וז"ל: כי בהרבות השמחה יתחזק הכח השכלי שיש בנפש, ויהיה יותר מוכן להשיג המושכלות.

³¹ וז"ל אמר הר"ק רבי אהרן מקארלין ז"ע (ספר הגהות זדיקים, סדר היום מרבי אהרן מקארלין: ח) ואח"כ ברוך שאמר וכל פסוקי דזמרה תיקון הדיבור. ולפי דעתי שירת הים הוא תיקון המחשבה ג"כ כי ע"ש המחשבה נאמרה שיר, לכן נאמרו ביד'ן: ישי. עזי. נאדרי. כי הייד' ע"ש המחשבה נאמר.

³² כדכתיב (מלכים ב ג טו) "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'". ועי' משי"כ בספרה"ק אור המאיר (פר האזינו) וז"ל: ובראתי מאמרם ז"ל (כלה רבתי פ"א סנהדרין ק"א, א) שהתורה חוררת קש, ואומרת רבנו על עולם, עשאוני בןך כנור שנגנניע בו, חותים, והוונה כי שמעתי מהמנגיד זלעה', שיהא אומר, דרכים מבקשים תפקידים (איכה רבה א, ל) כי באמת כל עילה רוצה בעילתה, לקבל הארה ממעלה הימנה, וכל עצמה של הדרכים, נבראו בעולם בשביל הולכי דרכים, ויודך הדורך בהם תמיד, ומה נמשך להם חיותם, ומבקשים תמיד דורסת רגלי בני אדם, שתעשה תפקודתם שנבראו בשביל זה, ודברי פי חכם חן, ומה ידמה המשכיל לפרטי בנאדם, והדוממים, וכן הענין בכנור, כל עצמו לא נתהוה רק שינגנו עליו בני אדם, ועיקר עיקר שבה יבא איש נלכב ומיטב נגן, והיה כנגן המנגן ויגיע הנאה ממנו להכנור, להיות שיצא ממנו תועלת לעבודת הבורא ברוך הוא, ומשמח את האלהים ואנשים, ובהו יש עליה להכנור, ולחץ, שטמנניע על הכינור בעת חותים, וירדה הוא להכנור, כי מה תועלת בשמחתם שנתעוררים מקול הכינור, וכל עצמה של הששון ושמה,

המגלם את האני' האלוקי³⁶ - ויונקים ממנה, כך השירה המוזיקלית מופיעה בצורה מושלמת ואיכותית יותר.³⁷

השירה - לפי ספרי החסידות - מסייעת ביד האדם לשוב בתשובה שלימה אל נקודת עצמותו - יותר מאשר יועילו ספרי מוסר וכדומה³⁸ - וכידוע משמו של הרה"ק רבי בונם מפרשיסחא זי"ע ש'עולם הנגינה סמוך הוא לעולם התשובה'³⁹, כלומר, שהנגינה אמורה להביא את האדם לשוב אל עצמו, אל החלק אלוך ממעל' שבו⁴⁰, עד שהרה"ק בעל

ה'אור המאיר' מזיטמאיר זי"ע מביא כי רבינו הבעל שם טוב זי"ע⁴¹ היה יכול לזהות את מצב האדם לאור האופן בו הוא שר שיר⁴²:

"ושמעתי בשם הבעל שם טוב וזלה"ה, פעם אחד שמע לאדם רשע שנגן בכנור, והבין כל העבירות שעשה מיום הולדו, ואם בכינור פורש עונותיו כל שכן שבמנגן בפה, מהיגון שהוא מזמר, יכול המשיכל מזכי הראות לדעת מה שפעל ועשה מכל עונותיו, כיון שמכניס כל מאמצי כחו

³⁶ ובזה הלשון מובא בשמו: משום מה אומרים העולם בדרך הלצה: החזן הוא טיפיש ואמר, כי עולם הניגון קרוב וסמוך לעולם התשובה. ואם החזן המנגן, עומד קרוב לעולם התשובה ואינו שב הוא באמת טיפיש וקול מנשר ח"ב.

⁴⁰ וכמש"כ בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פר ספודי זצ"ל ע"ג) בשם רבו הבעש"ט זי"ע, בזה הלשון: וכן שמנות ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם, שמעתי ביאור ש"ס דמנות פ"ד (דמ"ג ע"ב) בשעה שנכנס דוד למרחץ ראה עצמו ערום אמר אוי לי שאני ערום בלא מצוות, כיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו וכשיאמר, אמר שירה (ההלים י"ב) למנצח על השמינית וכו' יע"ש, וביאר כי **דוד היה רוצה לרחוץ מן פנייה חיצונית שיש בכל מצוה** וזהו שנכנס למרחץ לרחוץ מן טומאת הפנייה של המצוה, אז אמר אוי לי שאני ערום בלא מצוות, ר"ל כשירצה לרחוץ כיון שנזכר במצוות מילה שבבשרו שנימול כשהוא קטן בבלי דעת ופנייה חיצונית אז נתיישבה דעתו ואמר שירה וכו' ודפח"ו.

ועי' בספה"ק רב יב"י (ההלים י"ב, ר"א, וכן הובא בס' אהבת דודים ב"פ על משכב ע"ש באורך) ששם הביא ביאור זה להדיא **בשם הבעל שם טוב זי"ע**, וזה לשון קדשו: בגמרא מנחות בשעה שבכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר אוי לי שאני עומד ערום בלא מצוה, וכיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו וכו' אמר עליה שירה וכו' על המילה שניתנה בשמינית, והוא תמנה למה לא נזכר דוד בשאר מצוות שיש עליו כמו פאת הראש והזקן שהם גם כן עליו במרחץ, **ושמעתי בשם ריב"ש ז"ל שהפירוש הוא, דשעה שנכנס דוד למרחץ, לא למרחץ גשמי, אלא שנכנס לעיני ולהרחיץ עצמו מן עונותיו, עד דרך שאמר הכתוב (ישעי' ד) אם רחץ ה' את צאת בנות ציון, וראה עצמו שעומד ערום בלא שום מצוה, כי אין מצוה שלא יוכל למצוא עליה איזה פנייה בעת קיום המצוה, לכן גם במצוה דפאת הראש והזקן יש למצוא פנייה רעה, שיש לו פאות הראש והזקן יפים מאוד ועל ידי זה נראה נאה בעיני בני אדם, לכן נזכר דוד במילה שבבשרו שמל אותו אביו כשהיה בן שמנות ימים, ולא היה לו שום דעת בהיותו בן שמנות ימים להיות איזה פנייה רעה במחשבתו, וגם בעת שכבר נתגלה, לא מנחם מבני אדם ואין שייך בזה שום פנייה רעה.**

⁴¹ בפר' האזינו.
⁴² ובספה"ק נוצר חסד (פרק ו' ד"ה אהבה כח) כתב יותר מזה, וזה לשון קדשו: כח הפועל בנפעל, ולכן מרן אלוקי אור ישראל ריב"ש זצ"ל כשהיו מביאין לפניו וספסל וכיוצא, היה אומר כל המחשבות בפרט, שהיה מחשב האומן בעת עשיית המלי' כי כח הפועל בנפעל וכו'.

וכן מביא הרה"ק מקאמנאה זי"ע בספה"ק היכל הברכה (פר' מקץ דר' רל"ח ע"א) וזה לשון קדשו: כשהיה מרן הקדוש רואה כלי, אמר כל המחשבות שהיו לאומן בשעת עשייתו.
⁴³ ובספה"ק ליקוטי מהר"ן (אות רבי"ה) כתב וזה לשון קדשו: וזהו מה שמספרים על הקטאיט' ז"ל שהיה שומע זיבורים מקול הכנור וכו' ועיין בספר זכרון טוב ד"ק ע"ב.

³⁶ וכמש"כ בספה"ק ישמח ישראל (פר האזינו) זול"ק: שיר, הכוונה עפי' הפסוק (תהלים ס"ב) ובלילה שירה עמי, **מנוש"כ החרדים שהראשונים מרוב דביקותם והתקרבות להבית"ש עשו שירים, וזהו שיר, שענינו ההתחברות היותר גדול וקובה עצומה להבית"ש.**

³⁷ כמובא בספה"ק שם **משמואל** (פר' בעליות, תיע"ד) בזה"ל: ונראה הדנה הרמב"ן כתב (בפסוק ר"ה) שעיקר עבודת הלוים הוא השיר וע"כ לא היו ממנים אותם לשיר אלא בראויין למשא שכל הממונים לשיר ראויין לעבודת כולם, ע"ש. ונראה שענין השיר דאפסק הלכתא (סוה"כ ר"א רמ"ב פ"ג מהל' כלי המקדש ה"ג) עיקר שירה בפה עפי' מ"ש מהר"ל שהדיבור שבאדם הוא חותם התקשורת הגוף והנפש, שהרי בהמה אף שיש בה גוף וכלי הדיבור אינה מדברת, והנפש לבדה אין בה כח הדיבור שהרי צריך לכלי הדיבור, ומוכרח שהדיבור מכח שניהם. **ובכן יש לומר שהדיבור בשיר שהוא ענין רגש הנפש שמתדבקת בשרשה ממחמת קשר זיבור זה ויצאים בשעלונים, והוא ענין רוח"ק כמפורש בדברי הימים שכולם הכי מתבארים ברוח"ק, וכל ספר תהלים ברוח"ק נאמר, וע"כ אמרו ז"ל שמוחליו לו על כל עונותיו שהוא מחמת הדיבור בשרש כענין מים שנטמאו משיקן והן שוררין, והנה מובן שדיבור הגוף והנפש בשרש בעלונים עד שיהיו לאחדים צריך להיות מקדם האדם שלם בשבח מדותיו בלי פסולת, כי השורש אינו סובל מטנופא דהאי עלמא כלום, וכן נמי צריך להיות השכל נקי ומצווחה שיהי' ראוי להדבק בשרשו כדי שתצלח עליו רוח השיר.**

³⁸ וכמעשה שהיה, שפעם אחת שאל אחד את הרה"ק בעל דברי ישראל' **ממודיץ זי"ע**: נגינה זו מה טיבה? השיב לו הרה"ק: גדולה נגינה שהיא מעודדת לתשובה, מעלה את נשמתו של אדם, ומקרבת לבם של ישראל לאביהם בשמשים. תמה השואל: **אפשר מה שלא עושים ומעלים ספרי מוסר וספרי יראים תעשה ותפעל הנגינה? ענהו הרה"ק**: אמשול לך משל למה הדבר דומה, לכן כפר, בעל רחיים, שבא לכרך וראה בחלון של שער אחד בין השעונים השונים שעון מקיף המצלצל בענימה ומעורר את האדם משנתו. נכנס אליו על מנת לקנותו. נותן לו השען שלום ושואלו, מאיזה מקום אתה ומה מעשיך. ענהו, בן כפר ובעל רחיים אנכי. שמע השען ותמחיל לצחק עליו: למה לך שעון מקיף כמה גלגלים לגלגלי גלגלים ואופנים מסתובבים בסתונתך ומשמיעים קול ורעש גדול, ואם הם אינם מקציים ומעוררים אותך, מה יועיל לך שעון קטן זה בלצלול הדק. השיב לו בן הכפר: איך יודע ומבין בטבע האדם, טבעו של עולם שכל דבר שאדם ירגיל בו ומצוי אצלו אין הוא מרגיש את מצאותו, אף אני, כל היום וכל הלילה מצוי אני אצל הגלגלים הדבילים וקולם הזקק ואיני מרגיש בהם ואין כוחם יפה להקיץ אותי משנתי, אבל צלצלול הדק של שעון קטן זה הוא דבר חדש אצלי ובלקול יקציני משנתי בניעמתו.

אך נגינה כן, ספרי מוסר וספרי יראים, בני אדם מצויים אצלם ומורגלים בהם ואינם עושים רושם, אולם הנגינה חידוש יש בה ובכוחה לעשות רושם לעורר בבני אדם ההרוח תשובה ולהחזירם למוטב.
(אמרי' שאול עניני

זכר ושמה, אות כ"א.)

בניגון שמוציא מפי, ואם כן תוכחה מגולה להזונים ומנגנים, והסירו מסוה הבושה מעל פניהם, לזמר בפני החכמים ויודעים, ובפרט בעומדו לפני התיבה בבית המדרש או בבתי כנסיות, באין זמר שהוא בעצמו מודיע קלונו, ופיהו ענה בו, לדעת על ידי ניגוניו".

כאשר האדם שר שירה, הוא מגיע ל'היכל הגנינה' - ההיכל הכי גבוה⁴² - שלפי התיקוני זוהר⁴³ אף הוא נפתח אלא על ידי ניגון - "אית היכלין דלית להו רשו למפתח אלא בניגון", ובמקום גבוה זה הוא מתעלה מעל עולם העשייה שרובו רע, המתנהל תחת הנהגת חוקי הטבע ומלא בעוונות

וחטאים, והופך כולו להיות טהור - "האומר שירה מוחלין לו על כל עוונותיו"⁴⁴, ושולט בטבע ובחוקי העקבים⁴⁵.

ומובא בספרי החסידות⁴⁶, כי ההבדל שבין המצב הרוחני שהיה בקריעת ים סוף, לזה של יחזקאל במראה הנבואה או ליהושע שבקע את מי הירדן, היה נעוץ בכך, שאילו יחזקאל יהושע אכן השיגו את החיות שכל חיותם וכוחותיהם הם מלמעלה אך עדיין חישו את עצמם אלא שביטלו את תכונותיהם וכוחותיהם להשי"ת, משא"כ בקריעת ים סוף הגיעו בני ישראל למצב בו "השיגו שאין שום עצמיות באדם כלל, והשכל בטל לאור אין סוף יתברך שמו"⁴⁷.

ולעית די יהיה זה תמיד, ובהן.

⁴⁶ כך איתא בספרי"ק קדושת לוי (מסכת אבות): **ובזה מוכן ההפרש שבין היים ובין הירדן**, כי קריעת ים סוף היה על ידי משה אשר בו נאמר פנים בפנים דיבר ה' כו' (דברים ה'). היינו שהיה תמיד לפני עצמות ה' בבחינת ביטול במציאות לכן היה בכחו להמשיך על בחינת היים גם כן בחינת גילוי אלקות כל כך בבחינת ראייה שהיה היים גם כן בבחינת ביטול במציאות וממילא נבקע נגזר לגורים ובני ישראל הלכו ביבשה כו'. ולכן כתוב בו היים ראה ויגוס, שבקע נגזר לגורים כי היה בבחינת ביטול עצמותו לפני עצמות ה' אשר הושיע עליו משה עד שנתעלה לפני עצמות הבורא ברוך הוא.

אבל בירדן שלא היה בכוחו של יהושע להמשיך עליו בחינת התגלות אלקות כל כך בבחינת ראייה כנ"ל, רק בבחינת שמיעה מרוחק לבד, דהיינו שידוע ומסתכל בגדולת הבורא ברוך הוא שעל ידי זה מסתכל ומכיר בשפלות עצמותו ופחיתות ערכו ומחמת זה הוצרך לבטל מצונו מפי רצון הבורא ברוך הוא, כי היה מרגיש את עצמותו רק מחמת שהסתכל בגדולת הבורא ברוך הוא היה צריך לבטל את עצמותו. ולכן כתיב בירדן (יהושע ג. טו) תמו נכתרו מפניו, כי מחמת שהיה מרגיש את עצמותו היה צריך לבטל את עצמותו מפני שהסתכל בגדולת הבורא ברוך הוא. ומזה הטעם נאמר בירדן תסוב לאחור (התלים קיד.) דהיינו בבחינת ירידה ולא בחינת עליה, מה שאין כן היים שנתעלה לפני עצמות הבורא ברוך הוא לכן אמרו שירה בים כי גאה גאה, היינו שנתעלה למעלה בבחינת עליה גדולה ועצומה לפני עצמות הבורא ברוך הוא ובהן.

⁴⁷ כדאיתא בספרי"ק ישמע ישראל (שבוע של פסח א. בזה"ל: דיבר בקדשו בשם מן אביו אדמו"ר הזקן נ"ע על מאמרם ז"ל (הובא ברשי" שמות ט"ו. ב) ראתה שפחה על היים ויזתר ממה שראה יחזקאל. כי יחזקאל השיג שהאדם עצמו אין לו מצד עצמו משלו, וכמו עצמות יבשות נחשב, כי כל כחו וחיותו וכל מדריגותיו הכל הוא מה שחנן השי"ת ברוב טובו וחסדו, אבל ראתה שפחה על היים אז יזתר, והשיגה שאפילו אותו הטבע נשמי כמו עצמות יבשות אין לאדם להחזיק עצמו לאמר שהוא משלו, כי אפילו הפחות שבפתוחים נתעלה אז בשעת קריעת ים סוף במעלה העליונה למאד, שראו והבינו בעיני שכלם דלית להו מגרמי כלום, היינו אפילו הכלום עצמו אין לו, וממך לכל ומיידך נתנו לך, והכל בטל לאורו של הקב"ה. וזהו זה אילו אגונו (שמות ט"ו. ב) שכל אחד מראה אותו באצבע שלית אתר פני מני. ועד"ו הוא מאמרם ז"ל (ברכות ב.) שאפילו עוברין שבמעי אמנו שירה על היים, כי העובר ירך אמנו הוא (חילוקי ביה) שבטל כולו לאמו, כן השיגו אז שאין שום עצמיות באדם כלל, והשכל בטל לאור אין סוף ית"ש, מ"ש (ישעי' מ"ח. כ"ד) הן אתם מאין וגו', ואין עוד מלבדו, ובה צריך להיות האדם הולך תמיד וכו', ועד"ו זה איתא (שוח"ט התלים קיד. ע"ש) דציאת מצרים היי כעובר הנשטמ ממעי אמו. וד"ל.

⁴² בסודות ראש תודש שכלו תש"ס, בין השיחים ביקש הישועות משה' מיוניץ זצ"ל מהמשרורים ישיריו, ואמר להם באי לישא: תשירו ניגונים כאלה שיחדרו ויכנסו עמוק ללב האדם. והפסיר: גנינה צריכה להכנס לתוך תוכו של האדם. הגנינה הוא עניין גבוה. כשמעיינים בספרים הקדושים וראים כי עולם הגנינה הוא העולם הכי גבוה. אבי הקדוש יצא מכליו כשהיה קשור לענין גנינה. היכל הגנינה הוא ההיכל הכי גבוה שבשמים, כשנכנסים לשם הרי הכל משתנה, שוכחים מכל ההכלים. כשה גנינה כדבעי. גנינה הוא דבר נעלה. אדם כזה שאין לו חיות בגנינה יש לרחם עליו (הליכות הישועות משה ר"א עמוד ע"ש).

⁴³ כמובא בליקוט ראובני (פר' בראשית אות כט) בשם התיקונים (דף כ"ב ע"ב): בראשית ברא. ברא שית היכלין אינון שית היכלין דדמעין דלית להו רשו למפתח אלא בדמעין. ואית היכלין בגוונים דלית להו רשו למפתח אלא בניגון וכו' והיה כנגן המנגן וכו'.

⁴⁴ ראה בספר הנהגות צדיקים (סגולות לכפרת עון מרבי אליעזר אזכרי) סגולה שלישית. יכוון בשירת היים שאומרים בכל יום, לאורמה בקול ובשמחה רבה, כאילו אותה שעה יצא ממצרים. שררי אמרו במדרשו, ויסע משה את ישראל מים סוף, שהסייע מעונותיהם. שנמחלו על ידי השירה שאמרו, שכל מי שנשעה לו נס ואומר שירה מוחלין לו על כל עוונותיו. והנה אחר שצונו ה' לומר שירה זו בכל יום בדכתיבי ויאמרו לאמר, וכדכתב רש"י שרצה לומר שאמר אותה בכל יום בשמחה רבה כשעה ראשונה שאמרנו אותה, ודאי כח סגולתה כל יום כשעה ראשונה למהדרין.

וכן מובא בספרי"ק תהרת הקודש (מאמר תשובות סגולות פיר' יב) וכל הנסים שנעשה לכל בן ישראל בכלל ובפרט לכל נרמז בשירת אז ישיר שהוא כללות כל השירות והנסים, ואין לך אדם שישראל שלא יעשו בו בכל יום כמה נסים או נגלים או נסתרים. לכן באמרו השירה ויתן אז לכל להודות לה' על נס של מצרים וקריעת היים. וגם על הנסים שעושה הקב"ה עמנו תמיד, ואומר השירה בכח גדול ובכוונה ובשמחה, גורם על ידי זה וכו', ואז זוכה שעל ידי זה נמחלו עוונותיו ואשרי לו.

⁴⁵ כמובא בספרי"ק אורא דמריקא (אות ה') בזה"ל: וזה שאמרו רז"ל (שבת ק"ח ע"ב) כל הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרך ומגדף, כי כשקורא הלל בכל יום מורה שבכל יום מתבטלים הטבעיים ששירתם ומצטרפים לומר שירה בעבורם, וזה אינו נכון, והנה בזמן היה, חידוש הגיסיים הוא רק לפרקים, משא"כ לעית די לבא ב"ב, ישלשו ישראל ביתר שאת על ככבי השמיים, ובכל עת שיצטרכו יצאו אל הטבעיים שעשו רצונם כפי הצורך והזמן, והמה יאמרו שירתם בעבורם, וזה שהבטיח השי"ת השיר - השיר אשר הוא כעת מסור לכבראים לכל אדם כפולו השפעת להנתיב טבעו ולעול מעולתו. הנה השי"ת הזה, יהיה כל"ם - מסור בידיכם, ועד"ו תשנו בכל עת הטבעיים כרצונכם, כמו שהיה אז, כליל התקדש חג - רק לשעה,